

Öğretmen Adaylarının Yaşam Doyumları ile Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*

Analyzing the Relationship between Prospective Teachers' Life Satisfaction and Attitudes Concerning Teaching Profession

Ergün RECEPOĞLU**

ÖZ: Bu çalışmanın amacı öğretmen adaylarının yaşam doyumları ile öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırma ilişkisel tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Araştırmanın çalışma grubunu 2012-2013 eğitim öğretmen yılında Kastamonu Üniversitesi'nde öğrenim gören 619 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak "Yaşam Doyumu Ölçeği" ve "Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırma sonuçları değerlendirildiğinde yaşam doyum ile öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum arasında orta düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yaşam doyumunu öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumu anlamlı bir şekilde yordamakta ve öğretmenlik mesleği ile ilgili tutuma ilişkin toplam varyansın %23'ünün yaşam doyumunu ile açıklandığı söylenebilir. Araştırma sonuçlarına göre öğretmen adaylarının yaşam doyumları yaşa, öğrenim türüne, öğrenim gördüğü bölüme ve ailede öğretmen olup olmaması göre anlamlı şekilde farklılık göstermemekte iken cinsiyete ve üniversiteye yerleşme sırasına göre anlamlı şekilde değişmektedir.

Anahtar sözcükler: yaşam doyumunu, öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum, öğretmen adayları

ABSTRACT: The aim of this study is to examine the relationship between life satisfaction of prospective teachers and their attitudes concerning the teaching profession. This is a descriptive research in the survey model. The participants of the study are 619 prospective teachers at Faculty of Education in Kastamonu University in the 2012-2013 academic years. As data collection instruments, "Life Satisfaction Scale" and Teaching Profession Attitude Scale" was used. When the research findings were evaluated, a significant and positive relationship was found between prospective teachers' life satisfaction and attitudes towards the profession of teaching, at a moderate level. The prospective teachers' life satisfaction predicts their attitudes towards the profession of teaching in a meaningful way and prospective teachers' life satisfaction explains 23% of the total variance about attitudes of prospective teachers towards the profession of teaching. According to the research findings, prospective teachers' life satisfaction does not differ significantly according to age, type of education, program and whether there is a teacher in the family or not while teachers' life satisfaction differ significantly according to gender and the rank in university selection.

Keywords: life satisfaction, attitudes concerning teaching profession, prospective teachers

1. GİRİŞ

Toplumların gelişiminde ve değişiminde öğretmenler her zaman önemli rol oynamışlardır. Öğretmenler toplumların geleceği olan öğrencileri şekillendirmektedirler. Öğretmenin sınıf içindeki ve dışındaki her türlü davranışı öğrencileri etkilemekte ve onlara model oluşturmaktadır. Diğer bir ifadeyle, bir toplumun geleceği olan öğrencilerin gelecekte nasıl bireyler olacaklarını belirlemektedir. Çelikten, Şanal ve Yeni (2005) öğretmenlerin toplumda sözleri ve hareketleri yoluyla, aydınlanmış, çalışkan, erdemli ve eğitilmiş bir insan olmanın ne anlama geldiğini gösteren bireyler olduklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenlik mesleğinin önemi de buradan kaynaklanmakta ve toplum için oldukça önemli bir meslek olarak düşünülmektedir.

Günümüzde öğretmenlik mesleği, eğitimle ilgili olan sosyal, kültürel, ekonomik, bilimsel ve teknolojik boyutlar ile alanında özel uzmanlık bilgi ve becerisine sahip olan ve mesleki

* Bu makale 9-11 Mayıs 2013 tarihleri arasında Ankara'da düzenlenen "ISNITE2013 Öğretmen Yetiştirmede Yeni Eğilimler Uluslararası Sempozyumu"nda sunulmuş olan bildirinin geliştirilmiş versiyonudur.

** Yrd. Doç. Dr., Kastamonu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Kastamonu-Türkiye, e-posta: erecepoglu@kastamonu.edu.tr

yeterlilik gerektiren bir alandır (Şişman & Acat, 2003). Öğretmenlerin nitelikli bir şekilde yetiştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Öğretmen adaylarına sunulan olanakların niteliği tek başına onun mesleğinde yeterli olmasını sağlamayacaktır. Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine karşı tutumu da bu noktada önemlidir. Sahip olunan tutum bireyin duygularını etkilediği kadar düşünce ve davranışlarını da etkileyebilmektedir. Erdem, Gezer ve Çokadar (2005) öğretmenlerin mesleğe yönelik olumlu tutum geliştirmesinin öğretmenlik mesleğini icra ederken daha etkili olmalarını sağlayacağını ifade etmiştir.

Öğretmen niteliği büyük ölçüde öğretmen adaylarının seçimi, hizmet öncesi eğitimleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarıyla yakından ilgilidir (Şimşek, 2005). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları onların gelecekte üyesi olacakları bu mesleği nasıl sergileyeceklerinin bir ifadesi veya yansıması olarak kabul edilebilir. Bireyin mesleğine karşı sahip olduğu tutum, mesleğini ve mesleğin gerektirdiği görevleri yapma tarzını etkileyecektir. Birey mesleğine karşı olumlu bir tutuma sahip olduğu sürece mesleğini de daha iyi yapma eğiliminde olacaktır. Mesleğe karşı olumlu tutum öğretmenin sınıf içi davranışlarına yansiyacak ve rolünü daha iyi yerine getirmesini sağlayacaktır.

Mesleğe yönelik olumlu tutum beraberinde başarıyı ve yaşam doyumunu da getirecektir. Öğretmen adaylarının yaşam doyumlarının yüksek olması öğretmenlik mesleğine karşı tutumlarını da olumlu olarak etkileyebilir. Eğitim sistemi içinde öğretmenin mesleğine karşı tutumu ve sahip olduğu yaşam doyumunu sadece onu değil sistemin diğer öğelerini de etkileyecektir. Bu nedenle öğretmen adaylarının mesleğe karşı sahip oldukları tutumun ve yaşam doyum düzeylerinin incelenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum

Tutum kavramı insanların davranışlarını açıklamada kullanılan bir kavramdır (Luthans, 1989). Pratkanis ve Greenwald (1989) tutumu, bireylerin bir obje ile ilgili iyi, kötü, güzel, çirkin, olumlu veya olumsuz değerlendirmesi şeklinde tanımlamıştır. Erdoğan (1999) tutumu kişinin çevresinden algıladıkları doğrultusunda oluşturduğu düşünce, duygu ve inançların toplamı şeklinde tanımlamıştır. Baysal (1980)'e göre ise tutum, bireyin çevresindeki herhangi bir konuya (objeye-canlı ya da cansız) karşı sahip olduğu bir tepki ön eğilimini ifade etmektedir. Robbins (1986) tutumu olay, insan veya objeler hakkında uygun olsun olmasın bir değer biçme durumu olarak nitelendirmiştir. En kısa tanımla tutum, davranışta bulunma eğilimidir (Emre, 1996).

Morris (2002) tutumun düşünce, duygu ve davranış olmak üzere üç bileşeni olduğundan bahsetmiştir. Düşüncüyü bir obje hakkındaki temel bilgilerimiz, duyguyu objeden hoşlanıp hoşlanmadığımız gibi hissettiklerimiz, davranışı ise o objeye karşı sergilediğimiz hareketlerimiz olarak açıklamıştır. Bowditch ve Buono (1994) ve Vecchio (1991) ise tutumun kavramsal, duyuşsal ve davranışsal olmak üzere üç temel ögeyi içerdiğini ifade etmiştir. Bir tutumun kavramsal ögesi uyarımların değerlemesi ile bilgi ve inançları kapsar. Kavramsal tutumun kapsamı "fikir" kavramının tanımlanmasında yatar. Fikir düşüncelerin bir tutumun özelliği olarak kullanılmasıdır. Bir öğrencinin öğretmenini "otorite figürü" şeklinde algılayarak sorumluluğunu yerine getirmesi buna örnektir. Duyuşsal öge ise duyguları gösterir. Yani, tutumların duygusal parçasıdır. Bir tutumun davranışsal ögesi ise davranışın yapılaş eğilimini gösterir, kişinin duygu ve kavramsal yönüne bir cevap niteliği taşır. Bir tutumun davranışsal ögesi özel bir yönde harekete geçmede önceden hazır olmayı gösterir. Tutum, davranış ögesi olarak "uyarım ve hareketler setine hazır olmak" ibaresi olarak gösterilir.

Eğitim örgütlerinde, bilgi aktarma ve iletişim sürecinde yer alan bireylerin istedik davranışlar edinmelerinde tutumların önemi büyüktür (Celep, 2000). Öğretmenin okulun amaçlarına psikolojik bağlılık göstermesi, amaçların değerli olduğunu bilmesi, işini okuluna dolayısı ile eğitime verdiği değer için yapması öğretmenlerin sahip olmaları gereken önemli tutumlardır (Küçükahmet, 2000). Öğretmenlerin mesleki tutumları, onları birçok açıdan

etkileyebilmektedir. Çünkü bireylerin inançları; onların bilişsel, duygusal ve güdülenme süreçleri gibi seçim yapmaları gereken süreçler üzerinde etkili ve belirleyici olabilmektedir (Bandura, 1977). Öğretmen öğrencilerine öğrenmenin yollarını öğretirken öncelikle ne öğreteceğini, nasıl öğreteceğini bilmeli, kendisiyle ve çevresiyle barışık olmalı, mesleğini severek ve isteyerek yapmalıdır (Ocak, 2005). Tutumların olumlu ya da olumsuz olması, davranışlar arası etkileşimi önemli derecede etkiler, bireylerin olumlu davranışlar sergilemesini kolaylaştırır. Öğretmen adayları olumlu tutumlara sahip olarak yetiştirilirse, mesleğini severek yaparlar, zevk alırlar, görevlerini eksiksiz olarak yerine getirirler, öğrencilerini severler (Karagözoğlu, 1987; Tekişik, 1988; Can, 1991; Çeliköz ve Çetin, 2004; Saracaloğlu ve diğerleri, 2001).

Öğretmenlerin hizmet öncesi eğitiminde genel bilgi, alan bilgisi ve öğretmenlik meslek bilgisi olmak üzere üç temel boyut söz konusudur. Genel bilgi, genel kültüre yönelik bilgi ve yetenekleri geliştirmeyi amaçlar. Alan bilgisi, öğretimin yapılacağı alanın gerektirdiği bilgi, beceri, tutum ve değerleri kazandırmayı amaçlar. Öğretmenlik meslek bilgisi ise, öğretmenlik mesleğine özel davranışları kazandırmayı amaçlar. Öğretmen adayı, öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği davranışları kazanarak, öğretiminde görevli olduğu alanın eğitsel sürecine katkıda bulunabilir (Küçükahmet, 2000). Öğretmenlerin sadece birer öğretici değil aynı zamanda birer eğitici olmaları da beklenmektedir. İyi bir eğitici olabilmek için mesleği hakkında yeterince bilgilenmesi, eğiticilik yeterliliklerini kazanmış, eğitim sistemi ve politikalarını kavrayarak sistem içinde bulunduğu yer ile diğer kademeler arasındaki bütünlüğü sağlayabilecek yeterliliğe ulaşmış olması gerekmektedir (Özden, 2005). Bu ise ancak öğretmen adaylarının Öğretmenlik Meslek Bilgisi programlarından geçmesiyle mümkündür. Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine karşı geliştirmiş oldukları tutumlar onların meslekte başarıya ulaşmalarında etkili olmaktadır. Bu anlamda öğretmen adayının mesleğe karşı olumlu tutum geliştirmesi gerekmektedir.

Öğretmen ve öğretmen adaylarının, öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarıyla ilgili yerli alanyazında birçok araştırma yapılmıştır (Akkaya, 2009; Akpınar, 2004; Aksoy, 2010; Aslan ve Köksal Akyol, 2006; Bulut, 2009; Can, 2010; Ceylan ve Turhan, 2010; Çakır, Erkuş ve Kılıç, 2004; Çakır, 2005; Çakır, Kan ve Sünbül, 2006; Çapri ve Çelikkaleli, 2008; Çeliköz ve Çetin, 2004; Çetinkaya, 2009; Çermik, Doğan ve Şahin, 2010; Demirtaş, Cömert ve Özer, 2011; Oral, 2004; Derman, Özkan, Altuk ve Mülazımoğlu, 2008; Erdamar Koç ve Demircioğlu, 2009; Erden, 1995; Erkuş, Sanlı, Bağlı ve Güven, 2000; Gömleksiz, 2004; Güneyli ve Aslan, 2009; Gürbütürk ve Genç, 1997; Oral, 2004; Özbek, 2007; Özbek, Kahyaoğlu ve Özgen, 2007; Şahin, 1992; Semerci ve Semerci, 2004; Şeker, Deniz ve Görgeç, 2005; Temizkan, 2008; Üstün, Erkan ve Akman, 2004; Üstüner, Demirtaş ve Cömert, 2009; Yeşil, 2010) çalışmalar yapmışlardır. Uluslar arası alan yazında ise öğretmenlik mesleğinin algılanmasına (Thuranira, 2010), öğretmenlik mesleğinin seçimine (Rots, Aelterman, Devos, ve Vlerick, 2010), öğretmen iş doyumunu ve öğretmenlerin mesleklerini bırakma nedenlerine (Skaalvik ve Skaalvik, 2011) yönelik çalışmalar mevcuttur.

Yaşam doyumunu

Mutluluk, psikolojik iyi oluş, öznel iyi oluş, yaşam kalitesi, yaşam doyumunu gibi kavramlar günümüzde birçok araştırmanın konusunu oluşturmakta ve gittikçe yaşam doyumunu gibi olumlu duyguları inceleyen araştırmaların sayısı artmaktadır.

Neugarten tarafından ilk kez 1961 yılında ortaya atılan yaşam doyumunu kavramı, bir insanın beklentileriyle elinde olanların karşılaştırılmasıyla elde edilen durumu ya da sonucu ifade etmektedir (Özer ve Karabulut, 2003). Yaşam doyumunu bireyin kendisine yüklediği kriterler ile yaşam koşullarını algılayışı arasındaki karşılaştırmaları, dolayısıyla kendi yaşamı hakkında değer biçmesini kapsar (Pavot ve Diener, 1993; Selçukoğlu, 2001; Deniz, 2006). Yaşam doyumunu durumsal bir değerlendirmeden çok kişinin genel olarak tüm yaşamını, bu yaşamın çok çeşitli

boyutlarını kapsar. Öznel iyi oluş ile yakından ilgilidir. Öznel iyi oluşun bilişsel bileşeni olarak bilinmektedir (Dorahy, Lewis, Schumaker, Akuamoah-Boateng, Duze, ve Sibiya, 2000). Öznel iyi oluş, kişinin yaşamını bilişsel ve duygusal olarak değerlendirmesi olarak tanımlanmaktadır. Bu değerlendirme, olaylara verilen duygusal tepkileri ve doyumun bilişsel değerlendirmesini kapsamaktadır (Diener, 1984).

İnsanlar, daha çok hoş ve çok az hoş olmayan duygular hissettiklerinde, ilgi çekici aktivitelerde bulduklarında, daha çok sevinç ve çok az acı yaşadıklarında ve yaşamlarından memnun olduklarında yüksek bir öznel iyi oluş yaşamaktadırlar. İyi bir hayat ve ruh sağlığıyla ilgili başka özellikler de bulunmaktadır ancak öznel iyi oluş alanı, kişinin yaşamına ilişkin kendi değerlendirmesi üzerinde yoğunlaşmaktadır (Diener, 2000). Yaşam doyumunu bireyin kendi belirlediği kriterlere uygun biçimde tüm yaşamını pozitif değerlendirmesi olarak tanımlanmaktadır (Diener, Emmons, Larsen ve Griffin, 1985). Diener ve Lucas'a (1999) göre, yaşam doyumunu hâlihazır yaşamdan doyum, yaşamı değiştirme isteği, geçmişten doyum, gelecekte doyum ve kişinin yakınlarının o kişinin yaşamı hakkındaki görüşlerini kapsamaktadır. Doyum alanları ise iş, aile, serbest zaman, sağlık, para, benlik ve kişinin yakın çevresi olabilmektedir.

İnsanların yaşama bakışları, yaşama ait beklentileri ve bunun karşılama düzeylerinin neden olduğu psikolojik bir özellik olan yaşam doyumunun çalışanların örgütsel yaşamına etkileri bulunmaktadır. Yaşam doyumunu bir insanın ne istediği ve bunu sahip olduklarını karşılaştırmasıyla elde edilen durum ve bu durumu algılamasıdır. Başka bir deyişle, yaşam doyumunu, bireyin yaşama dair beklentilerini ve bunların karşılama düzeyi ile ortaya çıkan durumdur. Mutluluk, moral vb. gibi özelliklere ait iyi olma halini ifade eder (Özer ve Karabulut, 2003; Vara, 1999).

Veenhoven (1996) yaşam doyumunu bir bütün olarak yaşamın bütün kalitesinin, pozitif olarak gelişiminin derecesi olarak tanımlamıştır. Christopher (1999) ise yaşam doyumunu, bireyin iyi bir yaşamın ne olduğu ile ilgili kendi oluşturduğu ölçütlerle, yaşamının aile, okul, arkadaş gibi alanlarındaki niteliğini bir bütün olarak değerlendirmesi şeklinde açıklamıştır. Yaşam doyumunu, insanın yaşam alanının her parçasındaki olumlu gelişim derecesi ise yaşamın içinde birey için ayrılmaz bir parçası olan iş yaşamını da ve örgüte olan bağlılığını da etkilemesi düşünülebilir.

Bireylerin öznel iyi oluşu ile yakından ilgili bir kavram olan yaşam doyumunu kişiden kişiye farklılık göstermekte ve genel olarak yaşamdan memnun olmayı ifade etmektedir. Genel olarak yaşam doyumunu, kişinin, iş, boş zaman ve diğer iş dışı zaman olarak tanımlanan yaşama gösterdiği pozitif duygusal tepkiler olarak tanımlanabilir (Sung-Mook ve Giannakopoulos, 1994). Bireylerin yaşam doyumunu birçok şeyden etkilenebilir. Bunlardan bazıları, günlük yaşamdan alınan mutluluk, yaşama yüklenen anlam, amaçlara ulaşma konusunda uyum, pozitif bireysel kimlik, fiziksel olarak bireyin kendisini iyi hissetmesi, ekonomik güvenlik ve sosyal ilişkilerdir (Schmitter, 2003). Yaşam doyumunu, kapsamlı bir mutluluğun önemli bir ögesi olarak ifade edilmektedir (Diener, Emmons, Larsen ve Griffin, 1985).

Yaşamın geneline ilişkin bilişsel algılamalar ve değerlendirmeler olarak ifade edilen yaşam doyumunu (Yetim, 2001) üç bölümden oluşmaktadır. Birincisi, bireyin yaşamını dış ölçütlerle karşılaştırarak iyi oluş hali olarak tanımlar. İkincisi, kendi yaşamını yargılamasının oluşturduğu duyu halidir. Üçüncüsü ise günlük ilişkilerin oluşturduğu memnuniyet halidir (Serin ve Özbek, 2006).

Alan yazında, yaşam doyumunun, mesleki doyum, yalnızlık, mesleki tükenmişlik, öz yeterlik, akıl dışı inançlar, kimlik işlevleri, duygusal zekâ, anne-baba tutumları, bireysel bütünlük duygusu, aile bütünlük duygusu ve benlik saygısı, psikolojik yardım alma, öznel iyi oluş gibi konular açısından incelendiği araştırmalara rastlanmıştır (Annak, 2005; Ay ve

Avşaroğlu, 2010; Çeçen, 2008; Çivitçi, 2009; Demir, 2011; Dilek, 2010; Doğan ve Eryılmaz, 2012; Doğan, Deniz, Odabaş, Özyeşil ve Özgirgin, 2012; Gürsoy, 2009; Keser, 2005; Serin ve Özbek, 2006; Telef, 2011; Yılmaz ve Altınok, 2009).

Alan yazında öğretmen adaylarının yaşam doyumları düzeylerini öz-yeterlik, iş doyumunu, tükenmişlik, duygusal zekâ ve problem çözme becerileri (Ergin, Kaynak, Pınarcık ve Arslan, 2013; Kabasakal ve Uz-Baş, 2013; Özyürek, Gümüş ve Doğan, 2012; Şahin, 2008; Telef, 2011) ile ilişkilendiren çalışmalar bulunmaktadır.

Alan yazın incelendiğinde öğretmen adaylarının yaşam doyumları ile öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarını ayrı ayrı inceleyen çalışmalar mevcuttur. Bununla birlikte; öğretmen adaylarının yaşam doyumları ile öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar sınırlıdır. Şahin, Zade ve Direk (2009) tarafından yapılan çalışma dışında alan yazında öğretmen adaylarının yaşam doyumları ile öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları arasındaki ilişkiyi inceleyen herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır.

Şahin, Zade ve Direk (2009) tarafından yapılan çalışmada İngilizce Öğretmenliği (ELT) ve Türkçe Öğretmenliği bölümlerinde öğrenim gören öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının ve yaşam doyum düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Cinsiyet açısından öğretmenlik mesleğine yönelik tutumda kız öğrencilerin puan ortalamalarının erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu görülse de kız ve erkek öğrenciler arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark görülmemiştir. Ancak yaşam doyum puan ortalamaları açısından bakıldığı zaman kızlar lehine fark olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin öğrenim gördükleri bölümler açısından öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ve yaşam doyum puanlarında anlamlı fark bulunmamıştır. Öğrenim görülen bölümden memnun olup olmama değişkenine göre bölümde öğrenim görmekten memnun olan öğretmen adaylarının lehine anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Ancak yaşam doyum açısından bu değişkende istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemiştir. Araştırmanın bir diğer değişkeni olan anne baba tutumlarına bakıldığı zaman öğretmen adaylarının annelerinin tutumlarını algılama şekillerine göre öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları açısından anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Ölçeklerden alınan toplam puanlara göre öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik genel olarak olumlu tutum içinde olmalarının yanı sıra yaşam doyumunun da yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca araştırma bulgularına göre yaşam doyum düzeyi arttıkça öğretmenlik mesleğine yönelik tutumların arttığı gözlenmiştir.

Bu çalışmanın amacı, 2012-2013 eğitim-öğretim yılında Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının yaşam doyumları ile öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları arasındaki ilişkiyi incelemektir. Çalışmanın amacı doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

- Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ile yaşam doyumları arasındaki ilişki var mıdır?
- Öğretmen adaylarının yaşam doyumları öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının anlamlı bir yordayıcısı mıdır?
- Öğretmen adaylarının yaşam doyumları yaş, cinsiyet, öğrenim türü ve öğrenim gördüğü bölüm açısından anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Bu çalışmayla, öğretmen adaylarının yaşam doyumları ile öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları arasındaki ilişki ortaya çıkarılarak alan yazındaki boşluğun doldurulması beklenmektedir. Bu araştırmanın öğretmen adaylarının yaşam doyumlarını ve öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarını artıracak önlemler için katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2. YÖNTEM

Araştırma ilişkisel tarama modelinde betimsel bir çalışmadır.

2.1. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2012-2013 eğitim öğretmen yılında Kastamonu Üniversitesi'nde öğrenim gören ve tesadüfi örnekleme yoluyla seçilen 619 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının demografik özelliklerinin frekans ve yüzde dağılımları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Özellikleri ve Yüzdeler

	n	%		n	%
Cinsiyet			Mezun olduğu lise		
Kadın	449	72,5	Genel Lise	258	41,7
Erkek	170	27,5	Anadolu Lisesi	162	26,2
Yaş			Anadolu Öğretmen Lisesi	38	6,1
17-19	346	55,9	Fen Lisesi	10	1,6
20-22	251	40,5	Meslek Lisesi	139	22,5
23 ve üzeri	22	3,6	Diğer	12	1,9
Öğrenim türü			Ailede öğretmen olup olmaması		
Birinci Öğretim	471	76,1	Ailede öğretmen var	257	40,5
İkinci Öğretim	148	23,9	Ailede öğretmen yok	362	58,5
Bölümü tercih sırası			Öğrenim gördüğü bölüm		
1.-5. tercih	358	57,8	Sınıf Öğretmenliği	111	17,9
6.-10. tercih	118	19,1	Türkçe Öğretmenliği	95	15,3
11.-15. tercih	79	12,8	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	75	12,1
16. ve üzeri tercih	64	10,3	Matematik Öğretmenliği	93	15
Puan türü			Fen Bilgisi Öğretmenliği	86	13,9
Sayısal	224	36,2	Okul Öncesi Öğretmenliği	125	20,2
Sözel	129	20,8	Bilgisayar Öğretmenliği	34	5,5
Eşit Ağırlık	266	43			
TOPLAM	619	100	TOPLAM	619	100

Araştırmaya katılan 619 öğretmen adayının 449'u kadın (% 72,5), 170'i (% 27,5) erkektir. 346 (% 55,9) öğretmen adayı 17-19 yaş aralığında olup, 251'i (% 40,5) 20-22 ve 22'si (% 3,6) ise 23 ve üzeri yaşlardadır. Öğretmen adaylarının 471'i (% 76,1) birinci öğretimde 148'i (% 23,9) ise ikinci öğretimde öğrenim görmektedir. Öğretmen adaylarının büyük bir çoğunluğu (% 57,8) öğrenim gördükleri bölümü ilk beş tercihleri arasında göstermiştir. Öğretmen adaylarının % 70'e yakını genel lise ve Anadolu lisesinden mezun olmuştur. Öğretmen lisesinden mezun olanların azlığı (% 6,1) dikkat çekicidir.

2.2. Veri Toplama Araçları

Yaşam Doyumu Ölçeği

Diener, Emmons, Larsen ve Griffin (1985) tarafından geliştirilen "Yaşam Doyumu Ölçeği" (Life Satisfaction Scale), Köker (1991) ve Yetim (1991) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçek, yaşam doyumuna ilişkin beş maddeden oluşmaktadır. Bu ölçek likert tipinde 5'li derecelendirilmeden oluşan kendini değerlendirme ölçeğidir. Her bir madde 7'li derecelendirilmiş cevaplama sistemine (1: hiç uygun değil – 7: çok uygun) göre değerlendirilmektedir. Köker (1991) ölçeğin üç hafta aralıklarla uygulanan test tekrar test tutarlılık katsayısının .85 olduğunu saptamıştır. Yetim (1991) ise düzeltilmiş split-half değerini .75 ve

Kuder Richardson-20 değerini ise .79 olarak hesaplanmıştır. Bu araştırma için ölçeğin güvenilirlik katsayısı (Cronbach Alfa Katsayısı) .79 olarak bulunmuştur.

Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutum Ölçeği

Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla Üstüner (2006) tarafından geliştirilen tutum ölçeği kullanılmıştır. Ölçek öğretmenlik mesleğine yönelik tutumu yansıtan toplam 34 maddeden oluşmaktadır. Ölçek tek boyutludur, Tutum ölçeğinden alınabilecek en yüksek puan 170, en düşük puan ise 34'tür. Ölçekten alınan puanın yüksekliği, öğretmenlik mesleğine yönelik tutumun olumlu olması, düşüklüğü ise olumsuz olması anlamına gelmektedir. Ölçeğin ölçüt ölçek geçerliliğinin ".89", puan kararlılığına ilişkin güvenilirlik katsayısının ".72", iç tutarlılık katsayısının ise ".93" olduğu ifade edilmiştir (Üstüner, 2006). Bu araştırma için ölçeğin güvenilirlik katsayısı .96 olarak bulunmuştur.

2.3. Verilerin analizi

Araştırma verileri SPSS 16 programı ile analiz edilmiştir. Araştırmada alt problemlerin çözümlenebilmesi için öncelikle her bir alt ölçekte yer alan maddelerin aritmetik ortalama değerleri hesaplanarak o faktör için bir puan hesaplanmıştır. Analizler bu faktör puanları üzerinden yapılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkilerin hesaplanmasında Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayısı (r) hesaplanmıştır. Bununla birlikte, yordayıcı değişkenlerin yordama düzeylerini belirlemek amacıyla Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi yapılmıştır. Regresyon analizlerinin yorumlanmasında, standartlaştırılmış Beta (β) katsayıları ve bunların anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları dikkate alınmıştır.

3. BULGULAR, TARTIŞMA ve SONUÇ

Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ile yaşam doyumları arasındaki ilişki Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2: Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ile yaşam doyumları arasındaki ilişkiye ilişkin Korelasyon analizi sonuçları

	Öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum	N
Yaşam doyumuna	r= .48	619

p<.01

Tablo 2 incelendiğinde, 619 kişi üzerinden elde edilen verilere göre yaşam doyum ile öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum arasında orta düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir (r= .48; p<.01). Buna göre yaşam doyum arttıkça öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumunda olumlu yönde arttığı söylenebilir. Bu bulgu Şahin, Zade ve Direk (2009) tarafından yapılan araştırma bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Şahin, Zade ve Direk (2009) tarafından yapılan araştırma sonucunda yaşam doyum düzeyi arttıkça öğretmenlik mesleğine yönelik tutumların olumlulaştığı saptanmıştır (r= .237; p<0.05).

Tablo 3: Öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumun yaşam doyumuna göre yordanmasına ilişkin Regresyon Analizi sonuçları

R	R ²	ΔR^2	B	Standart Hata	β	t	
.48	.23	.23	Sabit	2.989	.089	33.66	
			Yaşam Doyumu	.263	.019	.481	13.61

P < .01

Analiz sonuçları incelendiğinde, yaşam doyumunun öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumun anlamlı bir yordayıcısı olduğu ($R = .48$, $R^2 = .23$; $F = 185,442$; $p < .01$) görülmektedir. Öğretmenlik mesleğine ilişkin tutuma ilişkin toplam varyansın % 23'ünün öğretmen adaylarının yaşam doyumları ile açıklandığı söylenebilir.

Cinsiyet değişkenine göre öğretmen adaylarının yaşam doyumlarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için bağımsız t-testi yapılmış olup, sonuçları Tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 4: Cinsiyet değişkenine göre öğretmen adaylarının yaşam doyum düzeylerine yönelik t testi sonuçları

Cinsiyet	n	S	sd	t	p	
Kadın	449	4.52	1.20	617	3.42	.001
Erkek	170	4.14	1.27			

Tablo 4 incelendiğinde, öğretmen adaylarının yaşam doyum düzeyleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($t_{(617)} = 3.42$; $p < .05$). Kadın öğretmen adaylarının yaşam doyum düzeyleri ($\bar{x} = 4.52$) erkek öğretmen adaylarının yaşam doyum düzeylerinden ($\bar{x} = 4.14$) yüksektir. Bu bulgu Şahin, Zade ve Direk (2009) ve Uz-Baş (2011) tarafından yapılan araştırma bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Araştırma bulguları Chow (2005), Çecen-Erogul ve Dingiltepe (2012), Çetinkaya (2004), Gündoğar ve diğerleri (2007), Kabasakal ve Uz-Baş (2013), Telef (2011) tarafından yapılan araştırma bulgularıyla benzerlik göstermemektedir. Gündoğar ve diğerleri (2007) üniversite öğrencilerinin yaşam doyumunu inceledikleri çalışmalarında, Çetinkaya'nın (2004) beden imgesi, beden organlarından memnuniyet, benlik saygısı, yaşam doyumunu ve sosyal karşılaştırma düzeyinin demografik değişkenlere göre incelediği araştırmasında, Telef (2011) öğretmenlerin öz-yeterlikleri, iş doyumları, yaşam doyumları ve tükenmişliklerinin incelenmesinde, Çecen-Erogul ve Dingiltepe (2012) parçalanmış ve tam aileye sahip ergenlerin yaşam doyumunu düzeyleri ile yaşam kalite düzeylerinin karşılaştırılmasında, Chow'un (2005) üniversite öğrencilerinde yaşam doyumunu incelediği çalışmada, yaşam doyumunun cinsiyete göre farklılaşmadığı saptanmıştır.

Ailede öğretmen olup olmamasına göre öğretmenlerin yaşam doyumları ve öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için bağımsız t-testi yapılmış olup, sonuçları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5: Ailede öğretmen olup olmamasına göre öğretmen adaylarının yaşam doyum düzeylerine yönelik t testi sonuçları

Ailede öğretmen olup olmaması	n	S	sd	t	p	
Var	251	4.37	1.31	606	.83	.407
Yok	368	4.45	1.19			

Tablo 5 incelendiğinde, öğretmen adaylarının yaşam doyum düzeyleri ailede öğretmen olup olmamasına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t_{(606)} = .83$; $p > .05$). Diğer bir ifadeyle ailede öğretmen olup olmaması öğretmen adaylarının yaşam doyumlarını anlamlı bir şekilde etkilememektedir.

Öğrenim türüne göre öğretmenlerin yaşam doyumlarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için bağımsız t-testi yapılmış olup, sonuçları Tablo 6`da verilmiştir.

Tablo 6: Öğrenim türüne göre öğretmen adaylarının yaşam doyum düzeylerine yönelik t testi sonuçları

Öğrenim türü	n	S	sd	t	p
Birinci Öğretim	471	4.39	1.24	616	.78
İkinci Öğretim	148	4.48	1.20		

Tablo 6 incelendiğinde, öğretmen adaylarının yaşam doyum düzeyleri öğrenim türüne göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t_{(616)} = .78$; $p > .05$). İstatistiksel açıdan anlamlı farklılık olmamasına rağmen ikinci öğretimde öğrenim gören öğretmen adaylarının yaşam doyum düzeyleri ($M = 4.48$) birinci öğretimde öğrenim gören öğretmen adaylarının yaşam doyum düzeylerinden ($M = 4.39$) yüksektir.

Yaşa göre öğretmen adaylarının yaşam doyumlarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. (Tablo 7)

Tablo 7: Öğretmen adaylarının Yaşam doyumunun Yaşa Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Yaş	n	S	sd	F	p	Anlam
17-19	346	4.45	1.25	2	.231	.794
20-22	251	4.39	1.20			
23 ve üzeri	22	4.53	1.28			

Tablo 7`den görüleceği gibi yapılan tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda ilköğretim okullarında görev yapan öğretmen adaylarının yaşam doyumlarının öğretmenlerin yaşına göre anlamlı bir şekilde değişmediği saptanmıştır ($F_{(2-616)} = .231$, $p > .05$).

Öğrenim gördüğü bölüme göre öğretmen adaylarının yaşam doyumlarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. (Tablo 8)

Tablo 8: Öğretmen Adaylarının Yaşam Doyumunun Öğrenim Gördüğü Bölüme göre Karşılaştırılmasına Yönelik Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Öğrenim gördüğü bölüm	n	S	sd	F	p	Anlam
Sınıf Öğretmenliği	111	4.33	1.18	6	1.16	.326
Türkçe Öğretmenliği	95	4.62	1.20			
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	75	4.31	1.52			
Matematik Öğretmenliği	93	4.50	1.08			
Fen Bilgisi Öğretmenliği	86	4.22	1.15			
Okul Öncesi Öğretmenliği	125	4.45	1.28			
Bilgisayar Öğretmenliği	34	4.42	1.17			

Tablo 8’den görüleceği gibi yapılan tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda ilköğretim okullarında görev yapan öğretmen adaylarının yaşam doyumlarının öğretmenlerin adaylarının öğrenim gördükleri bölümlere göre anlamlı bir şekilde değişmediği saptanmıştır ($F_{(7, 616)} = 1.04, p > .05$). Bu bulgu Şahin, Direk ve Zade (2009) tarafından yapılan araştırma bulgularıyla benzerlik göstermektedir.

Üniversiteye yerleşme sırasına göre öğretmen adaylarının yaşam doyumlarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır (Tablo 9).

Tablo 9: Öğretmen Adaylarının Yaşam Doyumunun Üniversiteye Yerleşme Sırasına Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Yerleşme sırası	<i>n</i>	<i>S</i>	<i>sd</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	Anlam
1-5 Tercih	358	4.54	1.19			
6-10 Tercih	95	4.37	1.27	3		1-3
11-15 Tercih	75	4.14	1.35	615	3.50	.15
16 – üstü Tercih	93	4.16	1.22			$p < .05$

Tablo 9’den görüleceği gibi yapılan tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda ilköğretim okullarında görev yapan öğretmen adaylarının yaşam doyumlarının öğretmenlerin adaylarının üniversiteye yerleşme sırasına göre anlamlı bir şekilde değiştiği saptanmıştır ($F_{(3,615)} = 3.50, p < .05$). Farklılığın kaynağını bulmak amacıyla yapılan Dunnett’s C testinin sonuçlarına göre 1-5 Tercih arasında üniversiteye yerleşenler ile 11-15 tercih arasında üniversiteye yerleşenler arasında anlamlı farklılık vardır. 1-5 Tercih arasında üniversiteye yerleşenlerin puan ortalamaları ($\bar{x} = 4.54$), 11-15 tercih arasında üniversiteye yerleşenlerin puan ortalamalarından ($\bar{x} = 4.14$) yüksektir. 1-5 Tercih arasında üniversiteye yerleşenlerin puan ortalamaları ($\bar{x} = 4.54$) en yüksek düzeyde seyretmektedir. 6-10 tercih arasında üniversiteye yerleşenlerin puan ortalamaları ise ikinci en yüksek değerdir. Bu bulgular üniversitede okudu bölümü ilk 10 tercihlerinde gösteren öğretmen adaylarının yaşam doyumlarının ilk 10 tercihinden sonra gösterenlere göre yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Öğretmenlerin istedikleri bölümlerde okumaları yaşam doyumlarını artırıcı bir eken olarak ifade edilebilir.

Araştırma sonuçlarına değerlendirildiğinde yaşam doyum ile öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum arasında orta düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yaşam doyumunu öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumu anlamlı bir şekilde yordamakta ve öğretmenlik mesleğine ilişkin tutuma ilişkin toplam varyansın %23’ünün yaşam doyumunu ile açıklandığı söylenebilir. Araştırma sonuçlarına göre öğretmen adaylarının yaşam doyumları yaşa, öğrenim türüne, öğrenim gördüğü bölüme ve ailede öğretmen olup olmaması göre anlamlı şekilde farklılık göstermemekte iken cinsiyete ve üniversiteye yerleşme sırasına göre anlamlı şekilde değişmektedir.

Bu araştırma bulgularının nitelikli öğretmen yetiştirme sorumluluğuna sahip eğitim fakülteleri için önemli olduğu düşünülmektedir. Öğretmen yetiştiren kurumlarda öğretmen adaylarının yaşam doyum düzeylerinin olumlu yönde geliştirilmesi ve böylece mesleğe yönelik olumlu tutumlar kazandırılması üniversite öğrencilerinin öznel iyi oluşlarını olumlu yönde etkilemek anlamında da oldukça etkili olabilir. Öğretmen adaylarının yaşam doyum düzeylerinin olumlu yönde geliştirilmesi ve böylece mesleğe yönelik olumlu tutumlar kazandırılması için rehberlik ve araştırma merkezlerinden yararlanılabilir. Üniversitelerin psikolojik danışma merkezlerinin üniversite öğrencilerine yeni girdikleri bu ortamda, yeni sosyal destek sistemleri geliştirmeleri ve etkili kişilerarası ilişkiler kurmalarına yönelik yardım hizmetleri sunmalarının

gereği öne çıkmaktadır. Üniversitelerin psikolojik danışma merkezlerinde görev yapan uzmanların, başlıca sosyal destek kaynaklarından biri olarak bu geçiş süreçlerinde üniversite öğrencilerine yardımcı olmaları beklenmektedir.

Öğretmen adaylarının yaşam doyumlarını ve öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarını arttırmaya ve bunun yanı sıra her türlü öğretmenlik mesleğine ilişkin sorunlarını çözmelerinde yardımcı olabilecek öğretmenlik mesleğine ilişkin danışma merkezleri yaygınlaştırılabilir. Farklı üniversitelerde öğretmen adaylarının yaşam doyumlarını ve öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarını inceleyen araştırmalar yapılarak daha geniş bir örneklem grubu ile araştırmanın kapsamı genişletilebilir.

5. KAYNAKLAR

- Akkaya, N. (2009). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25, 35-42.
- Akpınar, Y. (2004). Eğitim teknolojisiyle ilgili öğrenmeyi etkileyebilecek bazı etmenlere karşı öğretmen yaklaşımları. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 3(3), 124-135.
- Aksoy, M. E. (2010). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları (Gaziosmanpaşa Üniversitesi Örneği). *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2, 197-212.
- Annak, B. (2005). *Sosyal destek, sosyal ağ, yaşam kalitesi ve yaşam doyumu: Duygu-durum ve anksiyete bozukluğu tanısı alan kişiler ve düzenli hemodiyaliz tedavisi gören hastalar açısından bir karşılaştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi, Mersin.
- Aslan, D. ve Köksal Akyol, A. (2006). Okul öncesi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve mesleki benlik saygılarının incelenmesi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(2), 51-60.
- Ay, M. ve Avşaroğlu, S. (2010). Muhasebe çalışanlarının mesleki tükenmişlik, iş doyumu ve yaşam doyumlarının incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* (7)1, 1170-1189.
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84, 191-215.
- Bowditch, J. L., & Buono, A. F. (1994). *A primer on organizational behavior* (3th Ed.). New York: John Wiley & Sons, Inc.
- Bulut, İ. (2009). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının değerlendirilmesi (Dicle ve Fırat Üniversitesi örneği). *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14, 13-24.
- Baysal, A. C. (1980). Tutum kavramına kuramsal ve uygulamalı bir yaklaşım ve işletmelerde işle ilgili tutumlar üzerine bir araştırma örneği, Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Camadan, F. ve Duysak, A. (2010). *Farklı programlardaki öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından karşılaştırılması: Rize Üniversitesi örneği*. International Conference on New Trends in Education and Their Implications, 11-13 November, Antalya-Turkey.
- Can, Ş. (2010). Tezsiz yüksek lisans öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE)*, 24, 1-28.
- Can, G. (1991). Eğitim fakültesi ve öğretmenlik Sertifikası programlarının öğretmen adaylarında tutum geliştirme açısından etkililiği (162-167). 1. Ulusal Eğitim Kongresi Bildirileri. 25-27 Kasım, İzmir.
- Celep, C. (2000). *Eğitimde örgütsel adanma ve öğretmenler*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ceylan, M. ve Turhan, E. (2010). Student-teachers' opinions about education and teaching profession example of Anadolu University. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 2, 2287-2299.
- Chow, H.,P.,H. (2005). Life satisfaction among university students in a Canadian Prairie city: A multivariate analysis. *Social Indicators Research*, 70, 139-150.
- Çecen-Erogul, A. R., Dingiltepe, T. (2012). Parçalanmış ve tam aileye sahip ergenlerin yaşam doyumu düzeyleri ile yaşam kalite düzeylerinin karşılaştırılması. *İlköğretim Online*, 11(4), 1077-1086.
- Çetinkaya, H. (2004). *Beden imgesi, beden organlarından memnuniyet, benlik saygısı, yaşam doyumu ve sosyal karşılaştırma düzeyinin demografik değişkenlere göre farklılaşması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi, Mersin.

- Christopher, J. C. (1999). Situating psychological well-being: exploring the cultural roots of its theory and research. *Journal of Counseling & Development, 77*(2), 141-153.
- Çeçen, A. R. (2008). Üniversite öğrencilerinde yaşam doyumunu yordamada bireysel bütünlük (tutarlılık) duygusu, aile bütünlük duygusu ve benlik saygısı. *Eğitimde Kuram ve Uygulama, 4*(1),19-30.
- Çelikten, M., Şanal, M. ve Yeni, Y. (2005). Öğretmenlik mesleği ve özellikleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 19*(2), 207-237.
- Çeliköz, N. ve Çetin, F. (2004). Anadolu öğretmen lisesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını etkileyen etmenler. *Milli Eğitim Dergisi, 32*(162), 136-145.
- Çermik, H., Doğan, B. ve Şahin, A. (2010). Sınıf öğretmenliği öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini tercih sebepleri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 28*, 201-212.
- Çetinkaya, Z. (2009). Türkçe öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının belirlenmesi. *İlköğretim Online, 8*(2), 298-305.
- Çivitçi, A. (2009). Relationship between irrational beliefs and life satisfaction in early adolescents. *Eurasian Journal of Educational Research, 37*, 91-109.
- Demir, İ. (2011). Determination of relationship between functions of identity and life satisfaction among young people. *Electronic Journal of Social Sciences, 10*(38), 99-113.
- Demirtaş, H. , Cömert, M. ve Özer, N. (2011). Öğretmen adaylarının öz yeterlik inançları ve öğretmenlik mesleğine karşı tutumları. *Eğitim ve Bilim, 36*(159), 96-111.
- Deniz, M. E. (2006). The relationships among coping with stress, life satisfaction, decision making styles and decision self-esteem: An Investigation on Turkish University Students. *Social Behavior and Personality, 34*(9), 1161 – 1170.
- Diener, E. (1984). Subjective well-being. *Psychological Buletin, 95*(3), 542-575.
- Diener, E., Emmons, R. A., Larsen, R. J., & Griffin, S. (1985). The satisfaction with life scale. *Journal of Personality Assessment, 49*(1), 71-75.
- Diener, E. (2000). Subjective well-being: The science of happiness and a proposal for a national index. *American Psychologist, 55*(1), 34-43.
- Diener, E., & Lucas, R. E. (1999). Subjective well-being: Three decades of progress. *Psychological Bulletin, 125*(2), 276-303.
- Dilek, C. (2010). *Üniversite öğrencilerinin psikolojik yardım almaya ilişkin tutumlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Doğan, A., Deniz, M. E. Odabaş, H. , Özyeşil, Z. ve Özgirgin, N. (2012). Job and life satisfaction of the medical staff in rehabilitation centers. *Turkish Journal of Physical Medicine and Rehabilitation, 58*, 16-21.
- Dogan, T., & Eryılmaz, A. (2012). Work-related basic need satisfaction and subjective well-being among academicians. *Ege Academic Review, (12)*3, 383- 389.
- Dorahy, M., J., Lewis, C., A., Schumaker, J., F., Akuamoah-Boateng, R.,Duze, M., C. ve Sibiya, T., E. (2000). Depression and life satisfaction among Australian, Ghanaian, Nigerian, Northern Irish, and Swazi University Students. *Journal of Social Behavior and Personality, 15*(4), 569–580.
- Emre, C. (1996). *Ekinsel değerler ile örgütsel davranış*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Araştırma Dergisi 1(1), 123-153.
- Erdamar Koç, G. ve Demircioğlu, Y. (2009). Aile ekonomisi ve beslenme eğitimi bölümü öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik görüşleri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 25*, 118-129.
- Erdem, A. R., Gezer, K. ve Çokadar, H. (2005). *Ortaöğretim Fen-Matematik ve Sosyal Alanlar Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları*. 14. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildiri Kitabı, 471-477. Denizli
- Erden, M. (1995). Öğretmen adaylarının öğretmenlik sertifikası derslerine yönelik tutumları. *H. Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi, 11*, 99-105.
- Erdoğan, İ. (1999). *İşletme yönetiminde örgütsel davranış*. İstanbul: İ.Ü. İşletme Fakültesi, İşletme İktisadi Enstitüsü, Araştırma ve Yardım Vakfı Yayın No: 5.

- Ergin, B., Kaynak, K. B., Pınarcık, Ö. ve Arslan, E. (2013). Okul öncesi öğretmen adaylarının duygusal zekâları ve yaşam doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 35-42.
- Erkuş, A., Sanlı, N., Bağlı, M. T. ve Güven, K. (2000). Öğretmenliğe ilişkin tutum ölçeği geliştirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 25, 116, 27-34.
- Gömleksiz, M. N. (2004). Geleceğin öğretmenlerinin kitap okumaya ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Elektronik Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 1-21.
- Gündoğar D., Gül S.S., Uskun E., Demirci S., Keçeci D. (2007). Üniversite öğrencilerinde yaşam doyumunu yordayan etkenlerin incelenmesi. *Klinik Psikiyatri*, 10, 14-27.
- Güneyli, A. ve Aslan, C. (2009). Evaluation of Turkish prospective teachers' attitudes towards teaching profession (Near East University case). *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 1, 313-319.
- Gürbüzürk, O. ve Genç, S. Z. (1997). *Sınıf öğretmenliği bölümü öğrencilerinin fakülteye ilişkin tutumları ile akademik başarıları arasındaki ilişki: Atatürk Üniversitesi örneği*. 4. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildirileri I: Program geliştirme, öğretmen yetiştirme, yaygın eğitim. Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, 51, 473-485.
- Gürsoy, Ü. (2009). *Üniversite öğrencilerinin Gestalt temas biçimleri ile yaşam doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Kabasakal, Z. ve Uz-Baş, A. (2013). Öğretmen adaylarında yaşam doyumunun yordayıcısı olarak problem çözme becerileri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 27-35.
- Karagözoğlu, G. (1987). Toplumda öğretmenlik mesleğinin yeri ve sorunları. *Çağdaş Eğitim*, 12(118), 4-11.
- Keser, A., (2005). İş doyumunu ve yaşam doyumunu ilişkisi: Otomotiv sektöründe bir uygulama. *Çalışma ve Toplum*, 4, 77-96.
- Küçükahmet, L. (2000). Bir meslek olarak öğretmenlik. *Öğretmenlik mesleğine giriş*, (Ed. Leyla Küçükahmet), Nobel Yayın Dağıtım. Ankara.
- Luthans, F. (1989). *Organizational behavior* (5th Ed.). McGraw-Hill Book Company.
- Morris, C. G. (2002). *Psikolojiyi Anlamak*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Ocak, G. (2005). Meslek Olarak Öğretmenlik. *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. (Ed. Kadir Keskinliç). Ankara: Pegem.
- Oral, B. (2004). Eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 15, 88-98.
- Özden, Y. (2005). *Öğrenme ve Öğretme*. Ankara: Pegem.
- Özbek, R. (2007). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini tercih etmelerinde kişisel, ekonomik ve sosyal faktörlerin etkililik derecesine ilişkin algıları. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 17(1), 145-159.
- Karabulut, Ö. Ö. ve Özer, M. (2003). Yaşlılarda yaşam doyumunu. *Geriatrics*, 6(2), 72- 74.
- Özyürek, A., Gümüş, H., & Doğan, S. (2012). Öğretmen ve okul yöneticilerinin tükenmişlik ve yaşam doyumunun incelenmesi. *International Journal of Human Sciences [Online]*. (9)2, 892-904.
- Pavot, W., & Diener, E. (1993). Review of the Satisfaction with Life Scale. *Psychological Assessment*, 5, 164-172.
- Pratkanis, A. R., and Greenwald, A. G. (1989). A sociocognitive model of attitude structure and function. In L. Berkowitz (Ed.), *Advances in experimental social psychology*, 22, 245-285.
- Robbins, S. P. (1986). *Organizational behavior concepts, controversies and applications* (3th Ed.). New Jersey: Prentice- Hall.
- Saracaloğlu, A.S., Kesercioğlu, T., Gökler, J., Serin, O. ve Serin, U. (2001). *İlköğretim okulu öğretmenlerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının bazı değişkenler açısından karşılaştırılması*. X. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildirileri, Bolu: 7-9 Haziran Cilt 1. (88-99).
- Rots, I., Aelterman A., Devos, G. & Vlerick, P. (2010). Teacher Education and the choice to enter the teaching profession: A prospective study. *Teaching and Teacher Education*. 26, 1619-1629.
- Schmitter, A. C. (2003). Life satisfaction in centenarians residing in long-term care. <http://www.mmhc.com/articles/NHM9912/cutillo.html>. Erişim Tarihi: 21.04.2013.

- Selçukoğlu, Z. (2001). *Araştırma görevlilerinde tükenmişlik düzeyi ile yalnızlık düzeyi ve yaşam doyumu arasındaki ilişkinin bazı değişkenler açısından değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Skaalvik, E. M., & Skaalvik, S. (2011). Teacher job satisfaction and motivation to leave the teaching profession: Relations with school context, feeling of belonging, and emotional exhaustion. *Teaching and Teacher Education*, 27, 1029-1038.
- Semerci, N. ve Semerci, Ç. (2004). Türkiye’de öğretmenlik tutumları. *Fırat Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1), 137-146.
- Serin, N. G., & Özbulak, B. (2006). *Okul idarecilerinin duygusal zekâ beceri düzeyleri ile yaşam doyumunu yöneticilik deneyimleri ve cinsiyet açısından incelenmesi*. Uluslararası Duygusal Zekâ ve İletişim Sempozyum Bildiri Kitabı, İzmir: Ege Üniversitesi, İletişim Fakültesi, ss.23-30.
- Sung-Mook, H. & Giannakopoulos, E. (1994). The relationship of satisfaction with life to personality characteristics. *Journal of Psychology Interdisciplinary & Applied* 128(5), 547-555.
- Şahin, N. (1992). *Arifiye Anadolu Öğretmen Lisesi 3. sınıf öğrencilerinin öğretmenliğe ilişkin tutumları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Şahin, Ş. (2008). *Beden eğitimi öğretmenlerinin tükenmişlik ve yaşam doyumu düzeyleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi, Mersin.
- Şahin, F. S., Zade, B. M., Direk, H. (2009). *Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ve yaşam doyum düzeyleri*. L Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultay’ında bildiri olarak sunuldu. (01-03.Ekim). Ege Üniversitesi. İzmir.
- Şeker, H., Deniz, S., ve Görgeç, İ. (2005). Tezsiz yüksek lisans öğretmen adaylarının öğretmenlik yeterlikleri üzerine değerlendirmeleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 42, 237-253.
- Şimşek, H. (2005). Ortaöğretim alan öğretmenliği tezsiz yüksek programına devam eden öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Elektronik Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 1-26.
- Şişman, M. ve Acat, M. B. (2003). Öğretmenlik Uygulaması çalışmalarının öğretmenlik mesleğinin algılanmasındaki etkisi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(2), 235–250.
- Telef, B. B. (2011). Öğretmenlerin öz-yeterlikleri, iş doyumları, yaşam doyumları ve tükenmişliklerinin incelenmesi, *İlköğretim Online*, 10(1), 91-108.
- Tekışık, H. H. (1988). Öğretmenlik mesleğinin murumu ve öğretmen yetiştirme sorunu. *Çağdaş Eğitim*. 13(131), 1-4.
- Temizkan, M. (2008). Türkçe öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları üzerine bir araştırma. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(3), 461-486.
- Thuranira, T. S. (2010). *Perspectives on the teaching profession in Kenya*. Unpublished PhD Thesis. University of Maryland.
- Uz-Baş, A. (2011). Investigating levels and predictors of life satisfaction among prospective teachers. *Eurasian Journal Of Educational Research*, 44, 71-88
- Üstün, E., Erkan, S., ve Akman, B. (2004). Türkiye’de okul öncesi öğretmenliği öğrencilerinin öğretmenliğe ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(2), 129-136.
- Üstüner, M., Demirtaş, H., Cömert, M. (2009). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Örneği. *Education and Science*. 34(151), 140-155.
- Vara, Ş. (1999). *Yoğun bakım hemşirelerinde iş doyum ve genel yaşam doyum arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi, İzmir.
- Vecchio, R. P. (1995). *Organizational behavior* (2th Ed.). The Dryden Press, Harcourt Brace College Publishers.
- Veenhoven, R. (1996). The study of life satisfaction. In: W. E. Saris, R. Veenhoven, A. C. Scherpenzeel, & B. Bunting (Eds). *A comparative study of satisfaction with life in Europe*. pp. 11-48. Eötvös University Press.
- Yetim, Ü. (1991). *Kişisel projelerin organizasyonu ve örüntüsü açısından yaşam doyum*, Yayınlanmamış doktora tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmaz, E., & Altınok, V. (2009). Okul yöneticilerinin yalnızlık ve yaşam doyum düzeylerinin incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 15(59), 451-469.

Extended Abstract

The quality of education has important effects on the development of a country. This important service is provided by teachers who are the key person in teaching and learning process and the quality of education depends on teachers. Teaching is a term that constitutes a position in educational organizations and a set of behaviors required by the position, and describes the status, duties and relations of this position. When a study is done about being a teacher and teaching profession in regard to organizational behaviors, essentially organizational behaviors of an employee in an educational setting is being searched. As the variables that define teacher's acts in classroom are taken into consideration in the scope of organizational behavior, it would be seen that one of the factors that determine teacher's behaviors is the aspects of his/her attitudes toward teaching and life satisfaction of prospective teachers. The attitudes of prospective teachers concerning teaching profession are as important as teaching knowledge. Life satisfaction of teachers may be one of the significant predictors of their attitudes concerning teaching profession. The attitudes concerning teaching profession have a really important role in instructional activities. So the variables that affect teachers' attitudes concerning teaching profession and life satisfaction of teachers are also significant. In this context, this study examines the relationship between life satisfaction of prospective teachers and their attitudes concerning the teaching profession and this study also examines whether life satisfaction of prospective teachers shows any difference in terms of gender, age, program, type of education, whether there is a teacher in the family or not, the rank in university selection.

According to the literature review, although there are some studies separately investigating the life satisfactions of prospective teachers and their attitudes concerning teaching profession, there is no study examining the relationship between these variables. This study is expected to fill this gap in the literature by revealing the relationship between the life satisfactions of prospective teachers and their attitudes concerning teaching profession. It is thought that this study will contribute to the measures to be taken for improving the life satisfactions of prospective teachers and their attitudes concerning teaching profession.

This is a descriptive research in the survey model. The participants of the study are 619 prospective teachers at Faculty of Education in Kastamonu University in the 2012-2013 academic years. Random sampling method was used for participant choosing. In this study, As a data collection instruments, "Life Satisfaction Scale" and "Teaching Profession Attitude Scale" was used. "Life Satisfaction Scale" was developed by Diener et al (1985) and adapted to Turkish by Köker (1991). "Life Satisfaction Scale" includes five items about life satisfaction and it has a single dimension. It is a Likert type scale with 7 points. "Teaching Profession Attitude Scale" was used to evaluate the attitudes of prospective teachers concerning teaching profession. Teaching Profession Attitude Scale which has a single dimension is Likert type scale with 5 points developed by Üstüner (2006). The scale includes 34 items about attitudes of prospective teachers towards the profession of teaching.

The statistical package for the social sciences (SPSS 11.5) program pack that is used in data analyses in social sciences will be used for statistical analysis of the data collected by the surveys filled in correctly and fully according to the explanations in the frame of the general aims of the study. The frequency, percentage, arithmetical mean and standard deviation of the answers was calculated. Independent t-Test and One-Way ANOVA was performed to analyze the data. In the study correlation method was used in order to determine the relationship between attitudes of prospective teachers towards teaching profession and life satisfaction of prospective teachers. Regression analysis was used in order to determine whether the life satisfaction predict attitudes of prospective teachers towards the profession of teaching.

When the research findings were evaluated, a significant and positive relationship was found between prospective teachers' life satisfaction and attitudes towards the profession of teaching at a moderate level. The prospective teachers' life satisfaction predicts attitudes of prospective teachers towards the profession of teaching in a meaningful way and prospective teachers' life satisfaction explains 23% of the total variance about attitudes of prospective teachers towards the profession of teaching. According to the research findings, prospective teachers' life satisfaction does not differ significantly according to age, type of education, program and whether there is a teacher in the family or not while teachers' life satisfaction differ significantly according to gender and the rank in university selection.

The findings of this study are considered to be significant for the faculties of education that have a responsibility for cultivating qualified teachers. Teacher training institutions may employ counseling and research centers to improve the life satisfaction levels of prospective teachers and provide them with positive attitudes concerning teaching profession. The psychological counseling centers of universities should develop new social support systems and offer support services for students to establish effective interpersonal relations in their new environment (i.e. university environment). The experts working at the psychological counseling centers of universities, which are one of the primary sources of social support, are expected to help university students in the transition period.

Teaching profession counseling centers may be generalized to improve the life satisfactions of prospective teachers and their attitudes concerning teaching profession, and help them solve all kinds of problems about teaching profession. The scope of research may be expanded by carrying out studies examining the life satisfactions of prospective teachers and their attitudes concerning teaching profession with a larger sample at different universities.

Key Words: life satisfaction, attitudes concerning teaching profession, prospective teachers

Kaynakça Bilgisi / Citation Information:

Recepoğlu, E .(2013) Öğretmen adaylarının yaşam doyumları ile öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi [Hacettepe University Journal of Education]*, Özel sayı (1), 311-326.

Recepoğlu, E. (2013). Analyzing the relationship between prospective teachers' life satisfaction and attitudes concerning teaching profession [in Turkish]. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi [Hacettepe University Journal of Education]*, Special issue (1), 311-326.